

Dalsslands Miljö & Energiförbund

Hållbarhetskompas Dalssland

"Vår hållbarhetskompas ska ha en bred samsyn och genom mandatperioder"

Bakgrund

Hållbar utveckling kan beskrivas som "en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov." En hållbar utveckling är allas ansvar. Medlemskommunerna i Dalsslands miljö- och energiförbund tar sitt ansvar i frågor om ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet. Direktionen och kommunerna har gemensamt beslutat att ta fram en hållbarhetskompas – en gemensam färdriktning för hållbarhet i Dalssland.

I september 2015 antog FN:s generalförsamling en resolution om hållbar utveckling med 17 globala mål: Agenda 2030 för hållbar utveckling. Målen preciseras med 169 delmål. Agenda 2030 är en handlingsplan för planetens och människornas välbefinnande. De globala målen för hållbar utveckling är integrerade och odelbara. De tre dimensionerna av hållbar utveckling - den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga, är lika viktiga även om den yttersta ramen för dem utgörs av biosfärsmålen – de miljömässiga. Dalsslandskommunernas hållbarhetskompas ska tydligt visa koppling till dessa 17 mål.

Hållbarhetskompassen ger en gemensam bild av vilket Dalssland som ska eftersträvas. Kompassen har ambitionen att visa på färdriktning som ska skapa hållbara förutsättningar för alla som bor, lever och verkar i Dalssland samt vikten av samverkan för att ambitionen ska bli verklighet – att hållbar utveckling inte är något en aktör kan skapa på egen hand.

Uppdrag och processbeskrivning

Direktionen för Dalsslands miljö- och energiförbund har givit kommuncheferna och förbundscheferna i uppdrag att ta fram en tidplan för arbetet med en gemensam hållbarhetskompas för de fyra medlemskommunerna. Förbundets strateger arbetade fram en plan för genomförandet av en sådan process som förankrades med kommuncheferna. Hållbarhetskompassen syftar till att vara både stödjande och styrande för kommunernas fortsatta arbete i enlighet med FN:s globala hållbarhetsmål. Kompassen ska också vara vägledande avseende inriktning och prioritering för det miljö, energi- och klimatstrategiska arbetet. Visionen ska lyfta hållbarhetsfrågor till en hög och

gemensam nivå och det är upp till kommunerna hur de bygger in visionen i arbetet på förvaltningsnivå. Hållbarhetskompassen ska förankras politiskt och tydligt knyta an till FN:s globala hållbarhetsmål och det tre hållbarhetsperspektiven som de globala målen vilar på – ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet. Hållbarhetskompassen ska vara kortfattad, förenklande och inte konkurrerande till övriga strategiska dokument. Hållbarhetskompassen ska underlätta till att ta hållbara beslut och alla beslut ska knyta an till Hållbarhetskompassen.

Processen startade genom att alla KS församlingar, under våren 2019, fick ett utbildningstillfälle kring miljöstrategiska frågor, vad de Globala målen är och hur vi kan tänka ur ett kommunalt perspektiv från det globala till det lokala och vice versa. Dessutom gick vi igenom hur processen med att ta fram Hållbarhetskompassen skulle gå till och diskuterade vad som skulle genomsyra processen.

Magnus Ljung, statskonsulent vid SLU, gavs i uppdrag att processleda arbetet med de följande workshopparna i processen. I september 2019 genomfördes en stor workshop där alla fyra kommunerna deltog med KS-representanter och några tjänstepersoner. Vid detta tillfälle presenterade strategerna vid Dalslands miljö- och energikontor en nulägesanalys av hur miljöläget ser ut för de fyra Dalslandskommunerna. Det vill säga hur det står till med energiåtgång, från vilka källor energi hämtas, hur vattenkvaliteten ser ut i landskapet, vilken markanvändning som råder mm. Workshopdeltagarna fick sedan arbeta fram det vi kallar för resursbasen – vilka resurser har vi – ekologiskt, socialt och ekonomiskt – som kan vara oss till hjälp i vårt kommande hållbarhetsarbete? Se resursbasen på sid 11. Deltagarna började också att ta fram insatsområden för det kommande gemensamma hållbarhetsarbetet. Det vill säga vilka områden, ekologiska, sociala och ekonomiska, är viktiga för en hållbar utveckling i Dalsland och vad ska genomsyra vårt arbete med hållbarhet?

Under hösten 2019 presenterades resultatet av den gemensamma workshoppen för samtliga KS. Vid dessa träffar arbetade KS-församlingarna även med att komplettera insatsområden samt komplettera materialet med eventuella specifika områden eller resurser som var unika för just deras kommun.

Sammanställning insatsområden från genomförda workshops

Sammanställningen av insats- och ämnesområden från genomförda workshops redovisas på två sätt. Dels i tabellform nedan (tabell 1), dels i beskrivande text (nedanför tabell 1). För att systematisera arbetet har de ämnesområden (områden viktiga för en hållbar utveckling i Dalsland) som lyftes fram vid workshopstillfällena systematiserats i tre övergripande insatsområden; ekosystem och energi, hållbara sociala sammanhang samt genomförande och partnerskap.

Tabell 1 syftar till att visa exempel på hur respektive breda insatsområde kan brytas ned till ämnesområde/delämnesområde fram till en önskad situation/åtgärd (kolumnen; innebär t.ex.). Syftet är att ge stöd till ett fortsatt arbete i enlighet med hållbarhetskompassens inriktning.

Den beskrivande texten för varje insatsområde (nedanför tabellen) syftar till att i löpande text sammanfatta respektive insatsområde. Fetmarkerad text är ämnesområden (områden viktiga för en hållbar utveckling i Dalsland) som lyftes fram vid workshopstillfällena.

Tabell 1

Insatsområde	Ämnesområde	Fokusområde	innebär tex
Ekosystem och energi	Hållbar mark- och vattenanvändning i alla sektorer	Livsmedelsproduktion och lokala material	Vi har resurspersoner i hela landskapet för att stötta mark- och vattenanvändningsprocesser på plats tillsammans med personer på platsen
<i>"Dalsland ska kännetecknas av en grön infrastruktur,</i>		Infrastruktur	Vi har en hållbar och tillförlitlig infrastruktur i hela landskapet

<i>ett fossilfritt samhälle, krismedvetenhet och kunskap om ekosystemen"</i>		Planering (detalj-, ÖP, mm)	Vi anpassar planer till den gröna infrastrukturen och ekosystemtjänsterna.
	Energi	Vind, Sol, Bioenergi och transporter	Vi får vår energi inklusive drivmedel från enbart förnybara källor
		Robusta system och resurshushållning	Vi är energieffektiva och självförsörjande på energi
	Bioekonomi	Cirkulär ekonomi	Vi investerar i lokala råvaror och skapar minimalt med avfall
	Människa och miljö	Hög kunskapsnivå om insatsområdet	Vi är ambassadörer för vårt landskap från tidig ålder
Näringsriktig, lokalt producerad mat		Våra offentliga måltider bidrar till biologisk mångfald, minskad klimatpåverkan och god hälsa	
Hållbara sociala sammanhang <i>" Vi stärker Dalsland tillsammans och skapar trygghet för alla"</i>	God utbildning för alla	Tryggad utbildning i trygg miljö	Alla ungdomar har godkända högstadiebetyg och färdigheter för god social trygghet
		Kompetensmatchning	Bandet mellan kommun och näringsliv är starkt och sysselsättningsgraden hög
	God boendemiljö	Hållbara boenden och byggande	Cirkulär ekonomi och hållbara material ger god boendestandard för alla.
		Trygga områden	Vi tillämpar deltagandebaserad och integrerad samhällsplanering med aktivt förebyggande åtgärder mot otrygghet
	Mötesplatser	Inkluderande offentliga rum fysiskt och digitalt	Vi har säkra, inkluderande grönområden, offentliga platser, informations- och kommunikationsteknik för alla
		Kulturmiljöer och kulturplatser	Vi tillgängliggör kultur och synliggör historia för gemenskap och förståelse
	Social ekonomi	Tillit och identitet	Genom tydlig kommunikation och aktiva medborgardialoger riktade till alla ger och får vi förtroende
		Föreningsliv	Vi stärker den sociala ekonomins aktörer genom att skapa förutsättningar som bidrar till att öka deras delaktighet i samhället
		Livscykelanalyser	Vi ska vara medvetna om våra investeringars negativa effekter för hälsa och miljö och aktivt verka för hållbara investeringar
	Genomförande och partnerskap <i>"Med aktiva och effektiva partnerskap för hållbarhet skapar vi"</i>	Partnerskap med externa aktörer	Modellområde för hållbar utveckling
Effektiv samverkan externt med näringsliv, myndigheter och organisationer			Vi bygger kapacitet genom att ha organisation för att testa nya arbetssätt för att nå mål tillsammans med andra aktörer

<i>handlingskraft och bygger förtroende</i>	Mellankommunalt Partnerskap	Gemensam planering	Planering såsom VA-, naturvårds-, friluftslivs-, energi- och översiktsplanering gör vi tillsammans på landskapsnivå
		Effektiv samverkan mellankommunalt	Vi kraftsamlar tillsammans för att bli resurseffektiva i en hållbar utveckling av Dalsland
	Internt Partnerskap	Effektiv samverkan mellan sektorer	Vi är organiserade så att tvärsektoriella samarbeten är en naturlig del av verksamheten
		Från politiska beslut till handling	Alla hållbarhetsperspektiv genomsyrar all verksamhet vilket avspeglas i beslutsunderlag och beställarkompetens
		Den hållbara arbetsplatsen	Vi är en jämställd arbetsplats där vi med engagemang tar gemensamt ansvar för och ser vår del i hållbarhetsarbetet

Ekosystem och Energi

Ekosystem i balans gynnar den biologiska mångfalden och bidrar med en mängd tjänster till oss människor och våra samhällen. Ekosystemtjänster kan vara naturresurser som spannmål och träråvaror men det kan också vara renare luft, bättre lokalklimat, klimatanpassning, ökat välmående och möjlighet till närodlad föda. Ekosystemen i Dalslandskommunerna ska vara i balans och energisystemen ska vara **robusta** och fossilfria.

Dalsland har **tillgång till både jordbruksmark och skog för produktion av både livsmedel, produkter och energi** vilket innebär att vi har en **bra självförsörjningspotential**. För att nyttja naturens tjänster ska vi ha en hållbar mark- och vattenanvändning, använda 100 procent förnybar energi och så långt det går utgå från bioekonomi i nysatsningar. På så sätt minskar vi vår klimatpåverkan och optimerar ekosystemtjänsternas värde och bidrar till ekonomin. Vi ska sträva efter **robusta energisystem där vind, sol och bioenergi** prioriteras och där vi hushåller med vår energi. Dessa satsningar ska leda till att Dalslandskommunerna ligger i framkant vad gäller miljö- och klimatarbetet på kort och långsikt. Satsningarna ska även leda till att gynna det lokala näringslivet och bidra till att skapa en plats där människor och företag vågar satsa.

För att vara framgångsrik i vårt arbete behöver **planprocessen läsas med nya glasögon, hållbarhetsglasögon**. Hållbarhetsperspektiven ska genomsyra all verksamhet och arbetet bedrivs långsiktigt.

Omställningen till ett klimatsmart samhälle är vår tids stora utmaning och ställer krav på nya arbetssätt och nytänkande. För att lyckas ska **vår hållbarhetskompass ha en bred samsyn och genom mandatperioder**.

Hållbara sociala sammanhang

Livsvillkor som **arbete, boende, utbildning, miljö** och **ekonomi** påverkar hur vi mår. För att må bra behöver vi sociala nätverk och hitta en plats i samhället där vi trivs och kan utvecklas. När vi upplever att vi har ett meningsfullt liv klarar vi också livets påfrestningar bättre. Dalsland ska vara välkommande för alla oavsett etnicitet, kön, sexuell läggning, ålder, funktionsnedsättning, religion eller annan trosuppfattning. Den sociala hållbarheten ska skapa förutsättningar för, och medverka till, att skillnaderna i samhället inte blir för stora. Dalslandskommunerna ska skapa förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för alla invånare. Vi ska ge förutsättningar för ett gott liv och en god

livsmiljö genom hög kvalitet i skola, omsorg, kultur, fritid samt **tillgång till boende, god närmiljö, sysselsättning, social och ekonomisk trygghet**. Fördelen i att vara få är att vi har **korta beslutsvägar** och en naturlig **närhet mellan invånare och beslutsfattare**. Detta gör att vi utan svårighet kan arbeta för **delaktighet och engagemang** hos våra invånare. På så vis skapar vi ömsesidigt **förtroende** och ger förutsättningar för gemenskap och **identitetsbyggande**. Vi har starka nätverk mellan kommun och näringsliv vilket underlättar kompetensmatchning, sysselsättningsgrad och cirkulär ekonomi. Våra invånare ska känna **stolthet** över den plats de bor på, känna **tillit till varandra** och till oss som myndigheter och förvaltare av skattemedel.

I Dalsland har vi ett **starkt och engagerat civilsamhälle**. Våra föreningar är innovatörer, förmedlar kunskap, främjar hälsa och sundhet samt utbildar och utför en stor bredd av verksamheter för invånare av alla åldrar och bakgrund. Civilsamhället utgör en hörnsten i samhället och har en viktig funktion i att bidra till samhällsnyttan. Vi värnar om vårt starka föreningsliv och ger föreningarna goda förutsättningar att vara med och utveckla vårt hållbara samhälle.

Fullföljande av grundskoleutbildning är fundamentalt för att kunna säkra framtida ekonomisk trygghet. Vi arbetar för att alla medborgare ska kunna **utbilda sig och hitta arbete**. Vi arbetar aktivt för en jämställd samhällsutveckling där resurser fördelas likvärdigt mellan könen under hela livet och både flickor och pojkar har en **god psykisk hälsa** och går ur grundskolan med **godkända betyg**.

Vi tillgodoser våra behov av varor och tjänster på ett sätt som beaktar **hela livscykeln**, produktionen och transporter. Så långt det är möjligt använder vi oss av **lokalt producerade varor och tjänster**. Vi ställer självfallet hållbarhetskrav gällande både miljö-, sociala och arbetsrättsliga frågor.

Genomförande och Partnerskap

Samarbete och samverkan på alla samhällsnivåer kommer vara helt avgörande för att lyckas uppnå de globala målen för hållbar utveckling, likväl som att uppnå de insatsområden och mål vi sätter upp för hållbarhet i Dalsland. Målet om partnerskap och genomförande är en verktygslåda för att kunna uppnå alla de andra 16 vägvisande målen. De allra flesta av de insats- ämnes- och fokusområden som diskuterats i processen med framtagandet av Hållbarhetskompassen förutsätter samverkan på olika nivåer. Det är en klok insikt att genomförande och partnerskap kommer att kräva tid och ansträngning och ses som ett insatsområde i sig. Det är viktigt att resurser läggs på implementerandet av strategier för att alla **hållbarhetsperspektiv ska integreras i samtliga verksamheter samt genomsyra alla beslut**.

De externa partnerskapen med myndigheter, organisationer, näringsliv och civilsamhället är viktiga för att uppnå mål lokalt. I platsperspektivet behandlas frågor som hanteras bland andra av regionala och statliga myndigheter. Därav behöver vi starka externa nätverk lokalt, regionalt, likväl som nationellt. Vi kan tillsammans skapa **aktionsarena Dalsland såsom t ex katalysatorgruppen** för att kunna nå flera övergripande mål samtidigt utifrån de förutsättningar som råder på våra platser och för våra medborgare i Dalsland. Tillsammans får vi kraften att vara **kreativa och innovativa**.

Genom att **kraftsamla tillsammans i Dalsland** kan våra, förhållandevis små kommuner, få en större effektivitet, nå längre med gemensamma medel och dra nytta av möjligheten av att kunna planera på landskapsnivå. **Förutom samordning av fysisk planering** skulle **interkommunal planering** i stort vara gynnsamt ur flera aspekter. Bland annat för att kunna ta hänsyn till grön och övrig infrastruktur. Starkare band skulle kunna knytas mellan **näringsliv, kultur, utbildningsinsatser och miljö** om det mellankommunala samarbetet blev en naturlig del av våra verksamheter.

För att de globala målen ska kunna uppnås krävs en politisk samstämmighet på alla nivåer. För att **hållbarhet ska genomsyra alla verksamheter och alla beslut** är det viktigt att signalen kommer genom **inriktningsbeslut i kommunfullmäktige** och går som **en röd tråd ner i verksamheterna**. Det är viktigt att resurser läggs på att ta fram beslutsunderlag som tar hänsyn till alla

hållbarhetsperspektiv för att utvecklingen ska gå i rätt riktning. För att man som tjänsteperson ska kunna agera i enlighet med hållbarhetsperspektiven är det viktigt att se sin del i pusslet och veta vad ens handlingar får för effekter. Kunskap om hållbarhet är därför viktig för samtliga kommunens medarbetare. Det är också viktigt att arbetsplatsen är hållbar som sådan. Att vi tillsammans verkar för en arbetsplats som aktivt värnar rättssäkerhet och transparens samt aktivt motverkar orättvisor och annan ohållbarhet.

Vision/visioner i hållbarhetskompassen

Då kommunerna redan idag har egna visions- och/ eller policydokument så behövs en diskussion om hur hållbarhetskompassen förhåller sig till befintliga visioner/policys i kommunerna. Nedan redovisas möjliga utformningar av en eller flera visioner i hållbarhetskompassen. Det är troligtvis så att hållbarhetskompassens insatsområden/ämnesområden kan knyta an till redan befintliga visions-/policydokument i kommunerna även utan en specifik vision i hållbarhetskompassen.

En övergripande vision?

"Genom kunskap och samverkan formar vi ett hållbart Dalsland med livskvalitet för alla"

En vision för insatsområdet ekosystem och energi?

"Dalsland ska kännetecknas av en grön infrastruktur, ett fossilfritt samhälle, krismedvetenhet och kunskap om ekosystemen"

En vision för insatsområdet hållbara sociala sammanhang?

"Vi stärker Dalsland tillsammans och skapar trygghet för alla"

En vision för insatsområdet genomförande och partnerskap?

"Med aktiva och effektiva partnerskap för hållbarhet skapar vi handlingskraft och bygger förtroende"

Koppling till de globala målen – Agenda 2030

Här listas de mål och delmål som Hållbarhetskompass Dalsland bidrar till. Punkter med A, B eller C är exempel på metoder för att nå målet.

1. Ingen fattigdom

1.2 Minska fattigdomen med minst 50%

1.A Mobilisera resurser till implementering av politik för fattigdomsbekämpning

2. Ingen hunger

2.1 Tillgång till säker och näringsriktig mat för alla

2.2 Utrota alla former av felnäring

2.3 Fördubbla småskaliga livsmedelsproducenters produktivitet och intäkter

2.4 Hållbar livsmedelsproduktion och motståndskraftiga jordbruksmetoder

2.A Investera i infrastruktur på landsbygden, jordbruksforskning, teknikutveckling och genbanker

3. God hälsa och välbefinnande

3.4 Minska antalet dödsfall till följd av icke smittsamma sjukdomar och främja mental hälsa

4. God utbildning för alla

4.1 Avgiftsfri och likvärdig grundskole- och gymnasieutbildning av god kvalitet

4.2 Lika tillgång till förskola av god kvalitet

4.3 Lika tillgång till yrkesutbildning och högre utbildning av god kvalitet

4.4 Öka antalet personer med färdigheter för ekonomisk trygghet

4.5 Utrota diskriminering i utbildning

4.6 Alla människor ska kunna läsa, skriva och räkna

4.7 Utbildning för hållbar utveckling och globalt medborgarskap

4.A Skapa inkluderande och trygga utbildningsmiljöer

5. Jämställdhet

5.1 Utrota diskriminering av kvinnor och flickor

5.2 Utrota våld mot och utnyttjande av kvinnor och flickor

5.4 Värdesätt obetalt omsorgsarbete och främja delat ansvar i hushållet

5.5 Säkerställ fullt deltagande för kvinnor i ledarskap och beslutsfattande

5.B Stärk kvinnors roll med hjälp av teknik

5.C Skapa lagar och handlingsplaner för jämställdhet

6. Rent vatten och sanitet för alla

6.1 Säkert dricksvatten för alla

6.3 Förbättra vattenkvalitet och avloppsrening samt öka återanvändning

6.4 Effektivisera vattenanvändning och säker vattenförsörjning

6.5 Integrerad förvaltning av vattenresurser

6.6 Skydda och återställ vattenrelaterade ekosystem

6.B Stöd lokalt engagemang i vatten och sanitetshantering

7. Hållbar energi för alla

7.1 Tillgång till modern energi för alla

7.2 Öka andelen förnybar energi i världen

7.3 Fördubbla ökningen av energieffektivitet

7.B Tillgängliggör forskning och teknik samt investera i ren energi

8. Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt

8.2 Främja ekonomisk produktivitet genom diversifiering, teknisk innovation och uppgradering

8.3 Främja politik för nya arbetstillfällen och ökad företagsamhet

8.4 Förbättra resurseffektiviteten i konsumtion och produktion

8.5 Full sysselsättning och anständiga arbetsvillkor med lika lön för alla

8.6 Främja ungas anställning, utbildning och praktik

8.7 Utrota tvångsarbete, människohandel och barnarbete

8.8 Skydda arbetstagares rättigheter och främja trygg och säker arbetsmiljö för alla

8.9 Främja gynnsam och hållbar turism

9. Hållbar industri, innovationer och infrastruktur

9.1 Skapa hållbara, motståndskraftiga och inkluderande infrastrukturer

9.4 Uppgradera all industri och infrastruktur för ökad hållbarhet

9.C Tillgång till informations- och kommunikationsteknik för alla

10. Minskad ojämlikhet

10.1 Minska inkomstklyftorna

10.2 Främja social, ekonomisk och politisk inkludering

10.3 Säkerställ lika rättigheter för alla och utrota diskriminering

10.4 Anta skatte- och socialskyddspolitik som främjar jämlikhet

11. Hållbara städer och samhällen

11.1 Säkra bostäder till överkomlig kostnad

11.2 Tillgängliggöra hållbara transportsystem för alla

11.3 Inkluderande och hållbar urbanisering

11.4 Skydda världens kultur- och naturarv

11.5 Mildra de negativa effekterna av naturkatastrofer

11.7 Skapa säkra och inkluderande grönområden för alla

11.A Främja Nationell och regional utvecklingsplanering

11.B implementera strategier för inkludering, resurseffektivitet och katastrofriskreducering

12. Hållbar konsumtion och produktion

12.2 Hållbar förvaltning och användning av naturresurser

12.3 Halvera matsvinnet i världen

12.4 Ansvarsfull hantering av kemikalier och avfall

12.5 Minska mängden avfall markant

12.6 Uppmuntra företag att tillämpa hållbara metoder och hållbarhetsredovisning

12.7 Främja hållbara metoder för offentlig upphandling

12.8 Öka allmänhetens kunskap om hållbara livsstilar

13. Bekämpa klimatförändringarna

13.1 Stärk motståndskraften mot och anpassningsförmågan till klimatrelaterade katastrofer

13.3 Öka kunskap och kapacitet för att hantera klimatförändringar

14. Hav och marina resurser

14.1 Minska föroreningarna i haven

14.4 Främja hållbart fiske

15. Ekosystem och biologisk mångfald

15.1 Bevara, restaurera och säkerställ hållbart nyttjande av ekosystem på land och i sötvatten

15.2 Främja hållbart skogsbruk, stoppa avskogningen, och återställ utarmade skogar

15.5 Skydda den biologiska mångfalden och naturliga livsmiljöer

15.8 Förhindra invasiva främmande arter i land- och vattenekosystem

15.9 Integrera ekosystem och biologisk mångfald i nationell och lokal förvaltning

15.A Öka de finansiella resurserna för att bevara och hållbart nyttja ekosystem och biologisk mångfald

15.B finansiera och skapa incitament för hållbart brukande av skog

16. Fredliga och inkluderande samhällen

16.1 Minska våldet i världen

16.2 Skydda barn mot övergrepp, utnyttjande, människohandel och våld

16.3 Främja rättssäkerhet och säkerställ tillgång till rättvisa

16.4 Bekämpa organiserad brottslighet och olagliga finans- och vapenflöden

16.5 Bekämpa korruption och mutor

16.7 Bygg effektiva, tillförlitliga och transparenta organisationer

16.8 Säkerställ ett lyhört, inkluderande och representativt beslutsfattande

16.10 Säkerställa allmän tillgång till information och skydda de grundläggande friheterna

16.B Främja och verkställ icke-diskriminerande politik och lagstiftning

17. Genomförande och globalt partnerskap

17.1 Öka inhemsk kapacitet för skatte- och andra intäkter

17.6 Samarbeta och dela kunskap kring vetenskap, teknik och innovation

17.14 Stärk politisk samstämmighet för hållbar utveckling

17.17 Uppmuntra effektiva partnerskap

Resursbas

Tabellen nedan utgör en lista på de resurser som workshopdeltagarna tog fram under den KS-gemensamma workshoppen i september 2019. Resurserna är listade utan inbördesordning och kopplar till ett huvudperspektiv, även om många av resurserna kan ses som resurser ur två eller alla tre perspektiven.

<u>Resurs</u>	<u>Huvudperspektiv</u>
lättare att förändra läget när vi är få	Socialt
bra förutsättningar för livsmedelsproduktion	Ekologiskt
resurser för rikt friluftsliv	Ekologiskt
förmåga till anpassning vid kriser	Socialt
stark småföretagarkultur	Ekonomiskt
starka lokala nätverk	Socialt
bra självförsörjningspotential	Ekonomiskt
god yrkeskompetens kopplat till lokala förutsättningar och behov	Socialt
trygga samhällen	Socialt
naturligt kretsloppstänkande	Socialt
starkt entreprenörskap	Ekonomiskt
ungdomar	Socialt
närhet mellan invånare, politik och kommunledning	Socialt
gröna näringar	Ekonomiskt
starkt föreningsliv	Socialt
avfall	Ekonomiskt
turism och besöksnäring	Ekonomiskt
företag	Ekonomiskt
människor	Socialt
naturupplevelser	Socialt
arbetslösa	Socialt
bredband	Ekonomiskt
studieförbund/ folkhögskola/ skolor/ högskola	Socialt
lätt att sprida goda exempel	Socialt
lätt att involvera alla berörda	Socialt
naturturism	Ekonomiskt
sommarbesökare från andra länder	Ekonomiskt
närhet till Norge	Ekonomiskt
god samverkan med regionala och lokala aktörer	Socialt
förutsättningar för egen biogasproduktion	Ekonomiskt
förutsättningar för att bli fossiloberoende	Ekologiskt
ytor för solenergiproduktion	Ekologiskt
arealer, ytor	Ekologiskt
nya svenskar	Socialt
nischade företag som återvinner	Ekonomiskt
utveckla byggnadsmetoder, materialutveckling som bygger på trä	Ekonomiskt
upphandla fr lokala producenter	Ekonomiskt
starkt näringsliv	Ekonomiskt
förutsättningar för produktion av elfordon	Ekonomiskt

förutsättningar för fler tågstopp	Ekologiskt
omlastningsterminal järnväg, väg, vattenväg	Ekologiskt
Vänern	Ekologiskt
rent dricksvatten	Ekologiskt
reko-ringar	Ekonomiskt
utbildningar	Socialt
förutsättningar för att utveckla andelsägande i jordbruket	Ekonomiskt
förutsättningar för att utveckla socialt företagande	Ekonomiskt
nyanlända	Socialt
mångfald	Socialt
strategiskt läge	Ekonomiskt
bra på samverkan	Socialt
småföretagarandan	Ekonomiskt
tystnad	Socialt
boenden	Ekonomiskt
tomma lokaler	Ekonomiskt
Biomassa	Ekonomiskt
Biologisk mångfald	Ekologiskt
Vatten, sjöar	Ekologiskt